

Slovenski dom

Štev. 230

V Ljubljani, torek 10. oktobra 1939

Leto IV

Po pomirjenju med Madžarsko in Romunijo

Balkanske države bodo nevtralne!

Italijanski tisk pozdravlja posredovanje Jugoslavije za mir na Balkanu in Podonavju

Carigrad, 10. okt. m. Turški listi se obširno bavijo z akcijo Jugoslavije, Madžarske in Romunije za mirno ureditev razmer v Podonavju. Madžarska je zdaj uvidela, katere in kje so njene najvažnejše potrebe. Turčija sporazum med Madžari in Romuni pozdravlja, saj pomeni nov korak za udržiteljni mir v tem delu Evrope in hkratu za mir na Balkanu. Za Balkan zdaj ni nevarnosti za vojno, zlasti še, odkar je prišla ruska poluradna izjava, da Rusija nima nikakih sovražnih namenov proti Romuniji. Balkanske države bodo zdaj lahko nevtralne.

Rim, 10. okt. m. Italijansko časopisje se obširno bavi s posredovanjem akcije jugoslovanske vlade v Budimpešti in Bukarešti, po kateri je prišlo do odpoklica večjega števila čet z madžarsko-romunske meje na obeh straneh. »Giornale d'Italia« prinaša o tem daljši članek, v katerem pravi, da je to prvi vidni uspeh balkanskih držav v Srednji Evropi.

List odkriva napore, da se ustanovi podonavska zveza nevtralnih držav, ki se bodo vezati na nobeno stran, da bi bile potegnjene v vojno. Jugoslavija ima sedaj svoj diplomatski položaj ojačen in poglobljen zveze. Zato je treba pričakovati, da bo jugoslovanska diplomacija delala še naprej in za poglobitev tradicionalnega italijanskega prizadevanja za mir in za mirno odstranitev vseh nesoglasij med balkanskimi narodi. Italijansko časopisje navaja dalje pisanje francoskega časopisja glede istega predmeta. Francosko časopisje po-

udarja, da »tudi za vso to akcijo Italija, ki je imela zadnja leta zelo dobre zveze s Belgradom in Budimpešto.

Bukarešta, 10. okt. m. Romunski listi obširno pišejo o zagotovilih, ki jih je novi poslanik Davidescu dobil od sovjetskega zunanjega ministra. Razpravljajo tudi o članku, ki ga je prinesel moskovski poluradni list »Izvestijac«. Članek pravi, da Sovjetska Rusija ne pripravlja nikakih sovraž-

nih ukrepov proti podonavskim in balkanskim državam. Ta izjava ojačuje zaupanje med sosedmi, ki se zavedajo, kakšno vlogo za zagotovitev miru lahko igra danes Rusija. Če bodo te obljube držale, bo Romunija ostala v sedanji vojni popolnoma nevtralna, toda Romunija, ki je pripravljena sodelovati z vsemi sosedami, je dovolj močna, da bo lahko svoje meje in svojo neodvisnost tudi branila.

Pogajanja med Finsko in Sovjeti

Delna mobilizacija finske vojske

Vesti o nemško-sovjetskem sporazumu glede delitve vpliva in oblasti v severnih nevtralnih državah

Helsinki, 10. okt. o. Finska vlada je včeraj sklenila poslati v Moskvo na posvetovanja posebno odposlanstvo. Odposlanstvo vodi finski poslanik na Švedskem Pasikivi. Hkratu je finska vlada odredila delno mobilizacijo. Ta njen sklep pravi, da ne misli sprejeti kakih takih zahtev, kakor jih je boljševiška vlada stavila Estonski, Letonski in Litvi.

Finska vlada je v neprestanih stikih s švedsko vlado, saj bi v primeru, da se Finska ukloni boljševikom, bila neposredno ogrožena Švedska, po drugi strani pa se vedno vztrajneje širijo vesti, da vsebuje nova pogodba med Rusijo in Nemčijo tudi sporazum o političnem in gospodarskem podjarmljenju severnih držav: Švedske, Norveške in Finske. Nemčija je ta sporazum Sovjetom predlagala, ker so te tri severne države svoj čas odklonile podpis nenapadalne pogodbe z Nemčijo.

Va finska javnost z izredno pozornostjo spremlja potovanje ministra Pasikivija v Moskvo in sklepe o mobilizaciji. Ta država, ki je takoj po vojni poskusila strahote boljševiškega režima, odobrava odločnost vlade. Vse pravi, da ne bo med

Rusijo in med Finsko mogoča nikak pogodba, ki ne bi priznavala popolne neodvisnosti in nedotakljivosti finske države.

Davi je odpotoval Pasikivi z letalom v Moskvo. — Iz Kopenhagena poročajo, da Sovjeti zbirajo ogromno število čet ob finski meji. Po poročilih, ki prihajajo iz meje in od zanesljivih virov, bo Rusija postavila na finsko mejo okoli 30 divizij. Washington, 10. okt. Finski poslanik je dal ameriškim listom izjavo, v kateri zatrjuje, da Finska ne bo sprejela nobenih vojaških zahtev in da bo vsak tak ruski predlog odločno odklonila.

London, 10. oktobra. o. »Manchester Guardian« piše, da sta se Sovjetska Rusija in Nemčija že vnaprej dogovorili glede Finske in ostalih severnih držav. Isti list trdi, da je Nemčija prepustila Sovjetski Rusiji Finsko, medtem ko naj spada Švedska v področje nemških koristi. Vsak poizkus Švedske, da bi prisilila na pomoč Finske, bo Nemčija v jedru zatrla. Nemčija je odločena, rajši prepustiti pol Evrope in Nemčijo boljševikom, kakor ukloniti se Angliji in Franciji.

Nocoj in jutri bosta Francija in Anglija odgovorili Hitlerju

Pariz, 10. okt. o. Predsednik francoske vlade Daladier je imel včeraj dolgo posvetovanje z vrhovnim poveljnikom francoske vojske generalom Gamelinom. Nocoj bo Daladier imel po radiu govor, namenjen francoskemu prebivalstvu in prebivalstvu nevtralnih držav o tem, kakšno stališče do sedanjega položaja v Evropi bo v bodoče zavzela Francija. Njegovo razpravljanje bo uradni odgovor Francije na zadnji Hitlerjev govor. Čisto enako izjavo kakor nocoj Daladier, bo jutri imel v angleški po-

slanski zbornici predsednik vlade Chamberlain. Oba predsednika bosta v svojih govorih poudarila, da so Hitlerjevi mirovni predlogi nezadostni, da Nemčija ne daje nobenih poročenj, kako bi sklepe kakor morebitne mirovne konference držala, zaradi česar se bosta Anglija in Francija vojskovali naprej, da dosežeta cilje, katere sta si zastavili, zlasti glavnega med njimi: rešiti Evropo in svet nevarnosti, ki jim je skozi grozila od narodnega socializma.

Nemške priprave za nadaljevanje vojne

Zagotovitev ruskega prijateljstva in surovin ter nevtralnosti južnovzhodnih držav

Berlin, 10. okt. o. Iz uradnih krogov poročajo: Nemčija je pripravljena, da bosta Anglija in Francija Hitlerjeve mirovne predloge odklonili. Zaradi tega si hoče zagotoviti vse potrebno za nadaljevanje vojne. Zlasti hoče doseči troje:

1. Hitro dobavo surovin iz Rusije, čemur služi sedanja gospodarska pogajanja v Moskvi, ki bi jih Nemčija rada čimprej zaključila.

2. Ohranitev dobrega razmerja z boljševiki, čemur služi načrt o izselitvi več stotisoč Nemcev v tistih vzhodnih pokrajinah, ki so, ali pa bodo še prišle pod sovjetsko oblast, v kar je Nemčija tudi privolila.

3. Zagotoviti si nevtralnost južnovzhodnih evropskih držav, odkoder bi Nemčija edino mogla dobiti kake surovine po morju. Zato bo Nemčija podpirala vsa prizadevanja za ustanovitev zveze nevtralnih držav.

London, 10. okt. o. Angleški tisk razpravlja o Hitlerjevih mirovniških ponudbah in o odgovoru, ki ga bosta dali Anglija in Francija. Listi pravijo, da je nemogoče verjeti, da bi se bili nemški voditelji čez noč preobrnil iz bojevnikov v miroljubne in šlovelokljubne državnike. Če bi Nemčija tako rada sklenila mir z Anglijo in Francijo, je to predvsem zaradi tega, ker jo vedno bolj ogražajo napredovanje Sovjetov na Baltičkem morju, to napredovanje pa je Nemčija omogočila sama, ko se je vezala z Rusijo. Poglavitni razlog za nemške mirovne ponudbe je v spoznanju, da se Nemčija ne bo mogla uspešno bojevati proti Angliji in Franciji s sovjetsko nevarnostjo za hrbtom. Prvi

mesec blokade je pokazal, da Nemčija niti zdaleč ne more računati, da bi stila angleški in francoski pomorski obroč. Anglija in Francija sta tudi brž obračunali s podmornicami, s tistim orožjem, na katero se je Nemčija v sedanji vojni najbolj zanašala.

Nemčija bo spoštovala nevtralnost Luksemburga

Berlin, 9. okt. AA. DNB. »Völkischer Beobachter« prinaša članek pod naslovom: Sumljivo zanimanje za Luksemburg, v katerem pravi: Londonski radio je oddajal obširno poročilo vojnega sodelavca »Petit Parisien«, ki se boji nemške invazije čez Luksemburg. Svoj strah opravičuje z dejstvom, da je nemško-luksemburška meja trikrat daljša kakor francosko-luksemburška. Nemčija bi raje imela krajšo mejo. Nemčiji je na tem, odgovarja list, da ima na svojem desnem krilu mejo z nevtralnimi Luksemburgom, Nemčija nikoli ne bo kršila nevtralnosti te male države, da bi omogočila sovražnikom razširiti napadalno fronto proti Nemčiji. Prepričani smo, da tudi Luksemburg želi, da ga pustijo angleško-francoski vojskovođe v miru in da se ne zanimajo preveč za njegovo mejo.

Skupno število izgub ob potopu potniškega parnika »Athenic« znaša 112 ljudi. Med njimi je 30 ameriških državljanov.

Ameriška vlada je dala v popravilo 23 manjših vojniških ladij, ki so bile že doslužile. Novi madžarski poslanik v Moskvi Cristoffy bo 13. oktobra dopotoval v Moskvo, s čimer bodo obnovljene redne zveze med Sovjeti in Madžarsko, ki jih je Madžarska pretrgala na zahtevo Nemčije ob vstopu v zvezo proti Kominterni.

Vse tri severne države: Švedska, Norveška in Finska so pripravljene z vsemi silami braniti svojo neodvisnost proti komur koli, a zlasti bosta Norveška in Švedska podpirali Finsko proti vsakemu poskusu podjarmljenja po Sovjetih.

Angleška letala so včeraj prvič pri belem dnevu letela vzdolž nemške meje od Švice do Severnega morja in fotografirala utrdbe, zbiranje čet in izpraznjevanje velikih mest. Letala so se srečno vrnila v svoja oporišča.

Na zahodnem bojišču ni bilo zadnja dva dneva nobenih pomembnejših dogodkov, kakor govore uradna poročila iz obeh strani.

Vesti 10. oktobra

Angleška vlada bo še naprej priznavala slovaškega konzula v Londonu inž. Harmineca, kot uradnega zastopnika Slovaške v Angliji, čeprav je sedanja slovaška vlada konzula odstavila, ker je protestiral, da je nemška vojska čez Slovaško prodirala na Poljsko.

Prvi angleški vojni dopisniki so včeraj smeli odpotovati na francosko bojišče in bodo obiskali razna središča angleške vojske in letalstva na zapadu.

Nemške oblasti so včeraj izpustile iz ječe angleškega konzula v Hamburgu in osebe konzulata. Ti Angleži so bili takoj po napovedi vojne vrženi v ječo, kar nasprotuje mednarodnim določilom o nedotakljivosti konzularnega osebja.

Prvi predsednik poljske republike, sloviti klavirski mojster Paderewski, je brzojavno sporočil poljski vladi v Pariz, da bo dal ves svoj vpliv in vse svoje sile na razpolago za propagando poljske stvari v Ameriki in po vsem svetu.

Predsednik največje jugoslovanske paroplovne družbe »Jugoslovanski Lloyd«, Banac, je dopotoval v London. Njegov obisk velja posvetovanjem o bodoči organizaciji trgovine med nami in med Anglijo ter ureditve prevoza po morju.

Pogajanja za sklenitev zveze med Anglijo, Francijo in Rusijo so se razbila zaradi tega, ker Anglija in Francija nista hoteli privoliti, da bi Rusija lahko zasedla male baltičke države. Nemški zastopnik von Pape, ki je bil tedaj v Moskvi, pa je boljševikom z nemške strani obljubil baltičke države in tako je pri brez-pogojno načelnem boljševizmu zmagala pač boljša ponudba, pišejo listi severnih evropskih držav, ko razpravljajo o rastoči boljševiški nevarnosti v Baltičkem morju.

Finski parnik »Indijac« je blizu holandske obale trčil na mino in se potopil. Posadka se je rešila.

Ostanke pokojnega slovaškega voditelja Andreja Hlinke bodo konec oktobra prenesli v veličastno grobnico, katero so te dni končali v Ružomberku.

Desetletnico slovitega Tukovega procesa praznujejo te dni na Slovaškem. Tedaj je bil voditelj skrajnih slovaških avtonomistov dr. Tuka obsojen pred češkim sodiščem zaradi »vzgoje izdaje«. Ta proces je končno zastrupil odnose med Čehi in Slovaki ter ustvaril temelj za bodočo žalostno usodo te države.

V Berlinu so včeraj pokopali bivšega dolgoletnega župana dr. Sahma, ki je bil nekaj časa tudi predsednik senata v Gdaneku, pozneje pa poslanik na Norveškem.

Ameriški senator Johnson je predložil zahtevo, naj se predsednik Roosevelt posvetuje z voditelji vojskujočih se držav in naj mu ameriška zbornica da proste roke, da lahko stori vse, kar se mu zdi potrebno za vspostavitev miru v Evropi.

Predsednik francoske vlade Daladier je sprejel ministra za oborožitev Dautrya, ki mu je poročal o popolnem sporazumu med zastopniki francoskih celodajaleških in delavskih organizacij. Oboji so dali ministru zagotovilo, da bodo z vsemi silami pospeševali izdelavo vojnega materiala in s tem pospešili pravični izid vojne. Obljubili so, da bodo opustili vsak razredni boj in eluzili samo blagru domovine. Kaj bodo poredili naši levicari vseh vrst, ki so se sicer radi zgledovali po Francozih.

Francoske oblasti so vrnille včeraj španski vladi 37 velikih zabojev ter 24 kovečgov, polnih dragotin ter svetih cerkvenih posod, katere so zaplenili lanske jesen in letošnjo pomlad raznim voditeljem boja proti fašizmu, ki so bežali iz Španije.

Angleški kralj je včeraj sprejel vojnega ministra Hora Belisha in mornariškega ministra Churchilla, ki sta mu poročala o stanju vojske in mornarice.

Portugalska zbornica je imela sejo, na kateri sta predsednik republike general Carmona in predsednik vlade Salazar poročala o sedanjem političnem stanju v Evropi. Poudarila sta, da bo Portugalska ostala nevtralna in ob strani sedanjega epora, da pa bo še naprej zveza staremu prijateljstvu z Anglijo in Francijo, zlasti zaradi tega, ker se je po zvezi med Nemčijo in Rusijo boljševiška nevarnost povečala. Nova Portugalska pa smatra boj proti boljševizmu kot svojo glavno nalogo.

Angleške radijske postaje so se snoči spomnile nemškega generala von Fritscha, ki je bil ubit pred Varšavo, kjer se je vojskoval kot navadni vojak. Angleži priznavajo pokojnemu generalu, da je bil viteški nasprotnik v svetovni vojni, da pa ne razumejo kake je m. gel tak visok general biti zdaj poslan s patrolo v prve vojne postojanke. Von Fritschu so zaigrali tudi staro nemško vojaško pesem v spomin padlim tovarišem: »Ich hatt' einen Kameraden«, češ, da ob pogrebu v Berlinu pesmi niso igrali.

Nemški listi še vedno razpravljajo o Hitlerjevem govoru in pravijo, da ga nevtralne države razlagajo kot željo Nemčije po miru, Anglija in Francija pa čisto drugače.

Italijanski listi obsežno razpravljajo o rastoči moči boljševiške Rusije v Evropi. Sovjeti osvajajo male vzhodne države drugo za drugo, kar pomeni veliko nevarnost predvsem za Nemčijo, ki stoji ob strani. Listi pravijo, da nasledniki krščanskih vitezov nemškega reda stoji ob strani, ko prihaja grozna nevarnost od vzhoda.

Zahtevajte povsod naš list!

Estonske Nemce selijo v domovino

Talin, 10. okt. o. V Rigo je priplulo 14 nemških parnikov, ki bodo takoj začeli vkrčavati Nemce iz Estonije ter njihovo premoženje.

Cez 16.000 Nemcev, ki žive v Estoniji, je pripravljen zapustiti to državo in odpotovati v Nemčijo. Včeraj se je vrnil z letalom iz Berlina v Talin vodja estonskih Nemcev Lutze in takoj sklical zborovanje svojih rojakov, da bi pojasnil sedanji položaj Estonije do Nemčije.

V severnih državah razlagajo preseljevanje Nemcev kot dokaz, da je treba v kratkem pričakovati uvedbo boljševiškega reda v malih baltičskih državah. Nemčija pa ne more dopustiti, da bi Nemci živeli pod boljševizmom. Preseljene Nemce bodo naibz naselili na Poljskem in na Češkem.

Poljsko-angleški posveti v Londonu

London, 9. oktobra. V sredo bo dopotoval v London poljski zunanji minister Zaleski, da se bo posvetoval s Chamberlainom in zunanjim ministrom lordom Halifaxom. V svojih razgovorih z britanskima državnikoma bo Zaleski pomagal proučevati vprašanje o vojaških ciljih zaveznikov. Poljski poslanik bo priredil v sredo zvečer večerjo na čast Zaleskega. Na banketu bo med drugimi tudi lord Halifax.

Sovjetska vojska bo v petek zasedla predele Estonije

Moskva, 10. okt. o. Sovjetska vojska bo v petek vkorakala na estonsko ozemlje ter zasedla predele obale in otokov, določene za sovjetska pomorska in letalska oporišča, kakor je to sklenjeno v nedavni pogodbi o medsebojni pomoči med Estonsko in Sovjetsko Rusijo. Do tedaj bodo tudi vse Nemce preselili iz Estonije.

Iz Kovna poročajo: Podpredsednik litvanske vlade Vizoskas in šef litovske vojske general Rastikis se danes odpeljeta v Moskvo, da bosta nadaljevala začete razgovore med Litvo in Sovjeti.

Predele litvanske obale za sovjetska oporišča bodo Sovjetom izročili najbrž 15. oktobra.

Priprave za selitev Nemcev iz Italije so končane

London, 10. okt. Rimska radijska postaja je snoči objavila poročilo bolzanskega prefekta, da so končane vse priprave za preselitev nemškega prebivalstva z južne Tirolske v Nemčijo po znanem nemško-italijanskem dogovoru. Kdaj se bo izseljevanje začelo, ni nič znano.

Trije tedni turško-sovjetskih razgovorov v Moskvi

Podpis črnomorske pogodbe o vzajemni pomoči napovedujejo za ta teden

Ankara, 10. okt. o. Turški zunanji minister Saradzoglu, ki se že tretji teden mudi v Moskvi, že sedem dni ni bil sprejet pri nobenem odločujočem boljševiškem državniku. Turški zunanji minister si za posvetovanja s sovjetskimi voditelji tudi dosti ne prizadeva, ker Turčija lahko čaka na to, kdaj se bo Sovjetska Rusija odločila sprejeti njene pogoje za sklep črnomorske pogodbe o vzajemni pomoči. Turčija ima v rokah Dardanele, s katerimi zapira vstop pa tudi izhod s Črnega morja

Sicer pa vlada v turških krogih slej ko prej optimizem glede Saradzoglovih moskovskih razgovorov. V uradnih krogih ne govorijo ničesar o njih in tudi ne o tem, kako ti razgovori napredujejo, vendar prevladuje mnenje, da je Turčija že zavzela končno stališče do vseh perečih vprašanj. Iz tega bi se dalo sklepati, da bodo še ta teden podpisali novi turško-sovjetski pakt, kar bi omogočilo istočasno podpisovanje in sklenitev dogovora o vzajemni pomoči z Veliko Britanijo in Francijo.

Ljubljana od včera do danes

Ljubljana, 10. oktobra.

Stanje ponesrečenih profesorjev se boljša

V včerajšnji številki smo poročali o tragični nezgodi, ki je zadela dva mlada profesorja Franca Dobrovoljca z realne gimnazije v Mariboru in Alojzija Potočnika z realne gimnazije v Celju v bližini Skofje Loke. Ponesrečena profesorja se zdravita v v vojni bolnišnici, kjer so se zdravili z vso verno zavzejo za njih. Stanje profesorja Dobrovoljca je bilo sprva zelo kritično in se je zdelo, da mu bo treba precej visoko amputirati nogo, poleg tega pa je pri njem nastopil še živčni zlom, ki je grozil uničiti mlado življenje. Od nedelje popoldne in zlasti v teku včerajšnjega dne pa se je ponesrečenčev stanje že mnogo izboljšalo, tako da je že izven smrtno nevarnosti. Trajalo pa bo delj časa, preden bo povsem okreval, kajti pri nezgodi je dobil precej občutne notranje poškodbe. Stanje drugega ponesrečenca prof. Potočnika ni takšno, da bi zbujalo skrb. Oba mladima in priljubljenima profesorjema želimo skorajšnjega okrevanja!

Če se motorno kolo vžge sredi ceste

Včeraj popoldne je sicer mirni šentpeterski nasip med Zmajskim mostom in trimostjem doživel malo razburjenje. Od Zmajskega mostu navzdol je v tem času privozil motociklist. Nič hudega slučaj se je skrbno izogibal pasantom, ki v tem času hite po nasipu v eno in drugo smer. Ko je privozil do ključavničarske delavnice mojstra G. Breskvarja, mu je nekdo iznenada zaklical: »Hej, motor vam gori!« In res so se iz bencinskega rezervoarja že vzpenjali plameni. Motociklist je brž ustavil in skočil z motorja. Motorno kolo so že začeli ližati plameni in nevarnost je bila, da nastane huda bencinska eksplozija. Sreča pa je bila, da se je motociklist ustavil prav na tistem kraju, kajti takoj se je znašel na licu mesta znani ljubljanski gasilski veteran G. Breskvar senior, ki je z vso znano njegovo verno in strokovno sposobnostjo organiziral gašenje nevarnega ognja. Najprej so dušili ogenj na motorju s plahkami in ko je najhujša nevarnost minila,

so polili motor še z nekaj škafi vode, s čimer je bil ogenj povsem zaduščen. Stanovaleci bližnjih hiš so se ognja na cesti tako prestrašili, da so pričeli spuščati na oknih rolete, in se že pripravljali, kako bi čim hitreje odnesli na varno svoje reči. Toda vsega tega jim ni bilo treba, ker je G. Breskvar s svojim sinom in pomočniki v kratkem času temeljito ugnal ogenj na motorju.

Drobna kronika

Nesreče pri delu. Ljubljanska bolnišnica je od včera do danes sprejela več ponesrečenec, ki jih je zatekla nezgoda pri delu. Ključavničarskemu pomočniku Anderlinu Stefanu iz Polja je pri delu padel drobec železa v levo oko in mu ga nevarno poškodoval. — 35-letnemu strojniku Udovcu Ivanu je stroj, s katerim so drugi nesrečno ravnali, zlomil levo roko. — 29-letni Sekola Franc, hlapec pri Gradu v Zgornjem Škoflju, je peljal po cesti voz. Ko je ustavljal, je podstavil levo peto pred kolo, ki mu jo je povsem razmrcarilo. — Stroj za mešanje barve v tovarni Medič-Zankl v Domžalah je nevarno poškodoval desno nogo 26-letnemu delavcu Gostiču Jožetu.

Dve žrtvi pretepev. Z Jesenic so pripeljali v ljubljansko bolnišnico 44-letnega delavca Cesarja Antona, ki je doma iz Jerike v Bohinjski Srednji vasi. V gostilni Klinar je nastal pretep, v katerem je nekdo zabodel Cesarja z bajonetom v hrbet in mu prizadel nevarno rano. — Z Jurčkove poti pa so pripeljali s hudimi poškodbami v bolnišnico 26-letnega delavca Zaletla Antona. Ta je bil osumljen, da je nekemu ukradel 700 din. Ker pa je preveč zatrjeval svojo nedolžnost, je plačal to z zlomljeno levo roko in nevarno poškodovano desno nogo.

Vlomilca iz Lattermannovega drevoreda so prijeli. Poročili smo o dramatičnem lovu na vlomilca, katerega prizorišče je bil v eni preteklih noči Lattermannov drevored v Tivoliju. Vlomilec Ivan Kupec je skušal vlomiti v stojnico Leopoldine Zajec, njegova žena pa je stala na straži. Stražnik pa ju je presenetil in je tako preprečil vlom. Kupec se je posrečilo pobegniti, dočim so njegovo ženo prijeli. Kupec se je nekaj časa skrival, v nedeljo zvečer pa sta ga v bližini Podutika srečala dva stražnika, ki sta ga spoznala in ga kar na cesti aretirala.

Zgodbica o sladkorju, telefonu in vžigalicih

Ljubljana, 10. oktobra.

V trgovino stopi ugledna in znana gospoda: »Dobro dan!«

»Dobro dan!« ji odgovorita pomočnika in trgovci sam. »Izvolite, gospa?«

Gospa milostno naroča vrečo moke in 20 kg sladkorja.

Trgovci ves preplašeni izjavljajo gospej, da zelo cenijo njena naročila in čeprav ima precejšnjo zalogo, vendar pa njenih naročil v tem trenutku ne more izpolniti. Trgovci ima namreč preveč strank in preveč družinskih mater kupuje pri njem. Vsem bo treba ugoditi ta teden. Kopečenje zaloga živl v Jugoslaviji ni umestno, saj tako ne bo vrnjena pri nas.

Gospa je ogorčena, pa vendar malo zataji svojo jezico: »Če meni, ki plačujem za gotovino, ne daste živl, toliko kolikor zahtevam, čemu pa dajete onim ženskam, ki jemljejo pri vas na knjižice, in komaj vsakega prvega plačujejo, če sploh plačujejo!«

Trgovci odgovorijo: »Gospa, morate razumeti, da sem v predmetju, tukaj stanujejo povprečni same družine nižjih uradnikov, policijskih stražnikov, mestnih in tovarniških delavcev ter malih zasebnih nameštencev. Jaz živim od njih in jim zaupam. Se nihče od teh družin me v dvajsetih letih, odkar sem tu, ni osleparil. Vsi prvega pošteno plačajo, in sedaj, ko je trenutno stiska, jih tudi ne moremo pustiti na cedilu!«

Gospa sredi: »Pa vendar imate dovolj zaloge, da bi meni ustregli!«

Trgovci: »Morem vam dati polovico zahtevane količine in še to izjemno, zakaj, če bi sleherna stranka zahtevala tako količino, jutri ne bi mogel več postreči svojim odjemalcem!«

Gospa odvrne: »Če je pa tako, odklanjam tudi to svojo ponudbo, in prosim samo to, da mi posodite svoj telefon, da bom v drugi trgovini naročila količino blaga, ki ga potrebujem!«

Trgovci je kavalir. Malo se namuzne in odvede gospo v skromen ograjen kotiček, ki mu pravi pisarna, tam je telefon.

Gospa misli, da je nihče ne posluša, toda šipa je tenka, in trgovci dobro čuje, kako se gospa pogaja z večjo trgovino v sredi mesta za dobavo moke, sladkorja, kave in drugih živl, hkrati pa pokliče še enkrat po telefonu ter strmeči trgovci sliši na lastna ušesa, kako gospa obvešča neko svojo znanko, katerega trgovca je treba bojkotirati in pri katerem je vredno kupovati tudi v bodoče.

ratl in pri katerem je vredno kupovati tudi v bodoče.

Z žarečim obrazom stopi gospa iz »pisarnet. Obrne se k trgovcu in pravi: »Hvala lepa za telefon. Da pa prav zastoj nisem prišla v vašo trgovino, prosim, dajte mi skalicco vžigalici!«

Trgovci ji uslužno postreže ter pravi: »Dinar petdeset par, prosim!«

Gospa ostrmi: »Kaj so vžigalice sedaj tako drage?«

Trgovci: »Vžigalice veljajo petdeset par, dva telefonska pogovora, v enem ste še celo proti meni hujskali, pa tudi po petdeset par. To je najcenejša tarifa, dasi ste telefonirali nad pol ure!«

Trgovci je potegnil izpod pulta časopis in pokazal gospej odločno poštnega ministra, po kateri je število lokalnih telefonskih govorov omejeno, za vsak odvišen govor pa je treba plačati petdeset par.

Srdito je gospa odprla denarnico, vrgla dinar petdeset par na mizo, pozabila na pultu kupljene vžigalice in dostojanstveno odšla iz trgovine.

Trgovci, njegova pomočnika, vajenec in nekaj uradniških ter delavskih žena, ki so bili priča temu prizorčku, pa so se pristržno zakrohotali.

Belgrajska občina je najela 250 milijonov posojila

Belgrad, 10. oktobra. m. Na svoji včerajšnji seji je dobil belgrajski župan Vojin Djuričič pooblastilo, da najame za občino 250 milijonov posojila. Od tega bo občina porabila 35 milijonov za razširitev vodovoda, 35 milijonov za povečanje prometnega parka in električnih napeljav, 36 milijonov pa za odkup prostora za novo pokopališče. Znesek 20 milijonov dinarjev je namenjen za ureditev novih prometnih žil. 60 milijonov bodo porabili za pasivno obrambo proti letalskim napadom, večje kredite pa bo občina dobila tudi za razlastitev zemljišč, na katerih namerava sezidati 10 šolskih poslopij.

253 hiš podrtih, ker so bile zgrajene brez dovoljenja

Belgrad, 10. oktobra. m. Gradbeni oddelek belgrajske občine je do sedaj porušil 253 hiš, ki so bile v predmetjih zgrajene brez dovoljenja mestnega gradbenega urada. Spomladi pa bodo začeli rušiti še druge take hiše, da s tem kaznujejo samovoljno lastnikov, ki so zgradili hiše, kjer se jim je zljubilo.

Občina Begunje izvolila dr. Korošca za častnega občana

Begunje, 9. oktobra.

Občinski odbor je na redni seji občinskega odbora dne 3. okt. izvolil g. predsednika senata dr. Antona Korošca za častnega občana občine Begunje, in sicer zaradi zaslug za državo in občino Begunje. Umetniško diplomu bo občina v kratkem izročila g. dr. Korošcu.

Ob priliki svojega bivanja v Begunjah je dr. Korošec blagovolil podeliti za gradnjo nove ubožne hiše v Begunjah znesek 10.000 din. Občina Begunje gradi novo ubožno hišo in ji bo podarjeni znesek služil za opremo ubožnice, da bodo reveži imeli prijeten dom.

Gospod predsednik senata je tudi gasilski četi v Begunjah podaril znesek 5000 din za nabavo orodja itd. Dalje je razdelil precej velike zneske med ubožne družine v Begunjah, za kar so mu občina kakor tudi vsi občani zelo hvaležni. Želimo g. predsedniku senata še veliko uspehov v borbi za pravice slovenskega naroda.

Demokrati so za „široko solidarnost Srbov“

Belgrad, 10. oktobra. m. Na svojem agitacijskem potovanju po Sumadiji se je ustavil v Jagodini član izvršnega odbora demokratske stranke dr. Božidar Vlačić in imel s svojimi prijatelji konferenco, na kateri je poročal tudi o političnem položaju. Dr. Vlačić je govoril o sporazumu med dr. Mačkom in Dragišem Cvetkovićem ter podarjal, da stališče demokratske stranke ni proti sporazumu, pač pa oni ne odobravajo takšnega sporazuma kot sta ga sklenila Cvetković in Maček. Demokrati so pristali sporazuma, ki je bil pred dvema letoma sklenjen v Farkašiču in na katerega so pristale vse opozicijske skupine. Glede očitkov, da demokratska stranka ustvarja velesrbsko fronto proti sporazumu, je Vlačić na konferenci dejal, da tukaj ne gre za borbeno srbsko fronto. »Mi nečemo nobene borbe, zlasti pa ne proti Hrvatim. Hočemo le široko solidarnost vseh Srbov za ureditev jugoslovanske države. Hočemo, da bi ves srbski narod jamčil za tisto, kar bodo Hrvatje dobili.«

V zvezi s pojačeno akcijo demokratske stranke je tudi sklicanje izvršnega odbora stranke za nedeljo v Belgradu. Razpravljali bodo o političnem položaju in o tesnejšem sodelovanju s skupino Ace Stanojevića in JNS. To je politični skupinami, ki imata približno enake poglede na sporazum med Cvetkovićem in dr. Mačkom.

Pojasnilo prebivalstvu

Uredba ministrskega sveta z dne 13. aprila letos predpisuje poleg splošne zračne obrambe tudi izdelavo načrtov za izpraznitev večjih krajev v državi že v mirnem času, enako kakor na primer drugi predpisi urejajo vprašanje vojaške obveznosti, oddajo konjev in vozil, orožnih vaj, mobilizacijo in slično že v mirni dobi. V svrhu izvršitve teh predpisov so bile hišnim posestnikom v Mariboru dostavljene vprašalne pole, ki bodo služile za sestavo statističnega pregleda o možnosti evakuacije in krajevne odselitve, enako kakor se bo to izvršilo tudi v vseh drugih večjih mestih Jugoslavije. Prebivalstvo se poziva, da vprašalne pole točno izpolni. Razume se, da je vsako vznemirjanje zaradi teh pol popolnoma odveč, ker gre le za izvršitev načrta, ki bo ostal nato v trajni evidenci.

Predsednik mestne občine: dr. Juvan, I. r.

14 vlovov je izvršil

Maribor, 10. okt.

Pred malim senatom se vrši danes razprava proti tatovom in vlomilcem, ki so prihajali krast iz Hrvaškega v okolice Ormoža. Zagovarjali so se 38-letni delavec Mihael Golubič, 34-letni Ivan Milec oba iz Občine Virje-otok, 27-letni Josip Milec iz Radovecpolja ter 18-letni Franjo Golubič iz Radovecpolja. Leta 1936-37 so obtoženci izvršili celo vrsto tatvin in vlovov v okolici Ormoža. Priznali so 14 takih pregreh. Pokradli so 128 kokoši, 3 gosi in 1 purana. Pri trgovcu Kuhariču v Ormožu so vlomili kar trikrat, enkrat v skladišče za jabolka, dvakrat pa v pralnico. Več vlovov so izvršili tudi v kleti okrog Ormoža. Obtoženci priznavajo svojo krivdo. Razprava ob času poročila traja.

Usodna nesreča pri Limbušu

Hotel se je izogniti enem avtomobilu, pa je padel pod drugega

Maribor, 9. oktobra.

Danes popoldne se je pripetila v bližini Limbuša usodna prometna nesreča. Iz Limbuša se je pripeljal v smeri proti Mariboru osebni avtomobil, ki ga je šofiral trgovski potnik Nikolaj Urbanc. V smeri iz Maribora pri Limbušu pa je vozil tovorni avto, last veleposesnika Glančnika, ki ga je šofiral mariborski prevoznik Dolenc. Po

Okoliške občinske zadeve

Maribor, 9. oktobra.

V soboto zvečer se je v gostilni Koželj na Tezmem vršila sešla pobeškega občinskega odbora. Seja je bila sklicana že za prejšnjo soboto, pa se zaradi nesklepnosti ni mogla vršiti. Seja sta prisostvovala tudi že oba nova občinska odbornika gg. Ivan Mikl iz Dolgoš in Ivan Božič s Polbrežja.

Na seji je g. župan Karl Stržina poročal o tekočih občinskih poslih med drugim o občinskih cestnih delih. Popravljen je bila Masarykova ulica. Sedaj so v teku dela za regulacijo Sokolske ulice po vidikih mestnega regulacijskega načrta. Ta cesta bo razširjena v 15 metrsko cesto. Pripravlja se regulacija Majstrove ulice na Tezmem, glede katere občinski odbor apelira na posetnike vrtov pred hišami, da le svoje vrtove občini brezplačno odstopijo. Cesto je namreč treba razširiti, ker je kot dovozna cesta od pljuške državne ceste k postajališču preozka. To delo se bo izvršilo v etapah, ker občina ne zmora naenkrat potrebnih sredstev. V teku je tudi preureditev Vodnikove ulice na Tezmem, za katero je je mestna občina brezplačno odstopila potrebno zemljišče.

Glavna točka občinske seje je bila razprava o odprodaji zemljišča radijski postaji v Ljubljani za postavitve reline postaje v Mariboru. Sklenjeno je bilo, da občina da reline postaji svojo gramoznico pod pogojem, da ji postaja oskrbi enako velik kos zemljišča, ki pa mora ležati na teritoriju pobeške občine.

Na seji je bil izvoljen odbor za obrambo pred napadi iz zraka in odbor za pobiranje draginje. Ob koncu seje se je razvila živahna debata o zahtevi, da se Tezno odcepi od velike pobeške občine, ki se je pojavila že pred kakimi 2 leti.

Tudi občinski odbor občine Studenci je imel te dni svojo sejo. Vodstvo občine je podalo pregled javnih del, ki so se tekom leta izvršila ter se sedaj dokončujejo. Popravljeni in pogramozane so vse občinske ceste, urejene je igrišče na Poljanah, razširila se je električna razsvetljava v stranskih ulicah, renovirala se je občinska hiša v Smoletovi ulici ter je napravljen nov most čez radvajnski potok. Sedaj je v teku akcija za elektrifikacijo področja med Studenci in Pekrami. Omrežje bo ojačilo mestno električno podjetje mariborsko ter bo postavilo na svoje stroške transformator. Za priklop se bo zaračunala posebna taksa in sicer za prilično hišo 750 din, za enonadstropno 1000 din in za večnadstropno 2000 dinarjev. Ta denar se bo naložil v fond za izpolnitev občinskega električnega omrežja. — Obširneje se je razpravljalo tudi o prenapolnjenosti studenjskih ljudskih šol, v katere zahajajo tudi otroci s področja limbuške občine, dalje o prispevku, ki ga mora plačevati občina za šolanje otrok v mestnih meščanskih šolah. Sestavljen je odbor za zaščito pred napadi iz zraka ter bo občina vnesla v prihodnji proračun za te namene 40.000 din. Končno je odbor odobril otvoritev treh novih gostiln na Poljanah ter prenos četrte gostilne v novo hišo poleg broda.

Na dopust v nesrečo

Vače, 8. oktobra.

Otroci, ki so se v soboto popoldne vračali proti Kanderšam iz šole, so našli sredi strmege klanca nad Bukovico starejšega moškega, ležečega ob cesti z razbito glavo. Opozorjeni vaščani so odhiteli na označeno mesto in ugotovili nesrečo. Neznane mu kolesarju se je med vožnjo pretrgala kolesna veriga; z vso silo se je zaletel v obcestno drevo in oblezel nezavesten. Poklicani orožniki z Vače so v ponesrečenca spoznali rezervista, ki je bil nedavno dodeljen orožniški postaji na Vače. Dobil je enodnevni dopust ter se odpravil domov v Zagorje, da bi preživel nedeljo pri svoji družini. Odpejali so ga nazaj na Vače, kjer mu je župnik G. Porenata podelil sv. poslednje olje. Nato je bil oddan v bolnišnico. Zaradi hudih poškodb pa je njegovo življenje v veliki nevarnosti.

Belgrajske vesti

Banjaluka, 10. oktobra. m. Včeraj je bil sestanek izvršnega odbora JRZ za vrbasko banovino. Razpravljali so o vseh političnih vprašanjih, zlasti pa o bližnjih volitvah v senat. Sklenjeno je bilo, da bo prihodnjo nedeljo zopet nov sestanek izvršnega odbora JRZ, na katerem bodo izvolili novo predsedstvo.

V družbi je vsakdo imel posebno ta-

tinsko nalogo, kakor so ga ravno presodili, da je sposoben. Rocky je znal na primer tako čudovito krasti pečene pogačice izpred trgovine kodrolasaga Italijana Minaria, da niti misliti ni bilo, da bi bila družba ta sladki posel naročila komu drugemu. Včasih so ga šli vsi gledat, kako mu gre ta reč izpod rok. Ko je pogačice sunil in jih pobasal za srjaco, se je sprehajal dalje po ulici, podoben mlademu gospodu, ki ga vse, kar je okoli njega, prav nič ne briga, kakor da misli samo, ali bo gospod Harding izvoljen ali ne. Družba, ki ga je opazovala iz kakega zavetja, je bila desetkrat bolj v strahu kakor on, ki je bil Italijanovim burkljam vsak trenutek na doseg.

Jerry je bil od Rockya različen v toliko, da se je Rocky zdelo, da je nekam prebojazljiv. Toda Rocky se je zavzel, da bo to napako pri tovarišju odpravil in ga naredil za takega, kakor se je spodobilo družbi, katere poglavar je Rocky bil.

Ni trajalo dolgo, pa se je Jerry uravnal in s Rockyjem vodstvom tudi on dobro »delal«.

Ko jima je to jutro zmanjkalo jabolka, nista vedela, kaj bi počela. Malo sta zehala, malo gledala naokrog. Potem se je Jerry sanjavo zazrl tja čez zaprašene strehe, Rocky pa je odneko privlekel razcefran časnik, ter potasi razbirati iz njega oglase kinematografov. Skušal je pogruntati, katera filmska storija bi bi-

Angeli garjevih lic

Roman s slikami

la za danes najzanimivejša in najbolj napeta.

Ko je bil gotov tudi s tem in ni našel nič pametnega, je začel delati kroglice iz papirja ter z njimi streljati na ulice.

Jerry je še naprej sanjari tja nekam čez mesto, dokler ga ni vrgeč pokoncu Rockyjev zviklik:

»Ha!«

Jerry se je zdrnil in preplašen vprašal:

»Kaj pa je?«

Rocky se je veselo zarežal:

»Glej, pa sem ga! Naravnost v lampo!«

Bil je prešerno vesel in se je tolkel po bokih od zadovoljstva, ko je videl, kako si na cesti nekdo strga ošlinjeni papir s pleše, zraven pa srdito gleda naokrog, kdo si je dovolil sedež njegove pameti vzeti za tarčo.

Toda tudi ta zabava je bila kratka, Jerry je čez čas dejal:

»Prav za prav je to vse skupaj precej dolgočas...«

Rocky ni vedel odgovora in je zmignil z rameni:

»Kaj hočeš. Volitve so. Zato se nič pametnega ne dogodi.«

Jerry je spraševal:

»Kaj se ti zdi, kam bi krenila?«

Rocky je malo premišljal, potem je dejal:

»Kaj če bi šla v kino?«

»Je kaj novega kje?«

»Nekaj sem videl na papirju.«

»Kaj pametnega? Gangsterji?«

»Mislim, da bo. V reklamah je videti revolverje in dva mrtva.«

Jerry je malo premišljeval, potem je vprašal naprej:

»In kako je ime storilji?«

Rocky je dejal:

»Naslov je lep: Napad na poštni vlak.«

Jerryju je naslov ugajal, zakaj planil je pokoncu:

»To mora biti nekaj silnega. Hm...«

Tudi Rocky je mislil tako in pristavil:

»Človek bi se pri tej reči utegnil še česa naučiti. Česa koristnega za naš posel.«

»Potem pa hop!« je zavpil Jerry in skočil na nogo. Ko sta hotela že z balkona, se je Rocky popraskal po glavi in se obrnil k tovarišu:

»Imaš denar?«

Jerry se je začudil nad vprašanjem:

»Kaj sprašuješ. Jaz pa denar. In ti?«

»Jaz ga nimam,« se je udal tudi Rocky. »Jaz pa denar! Saj veš...«

Ustavila sta se in morala soglasno ugotoviti žalostno resnico, da sta brez prebitnega groša, tudi če bi drug drugega obrnila narobe. Pljunila sta po tleh, na debelo kakor jezni čikarji ter zlezla spet na staro mesto na balkonu. Ni jima ostalo drugega, kakor da sedita še naprej za zarijavlo ograjo, gledata v prazno ali na cesto ter prebirata konce starega papirja.

Morda bi bila ostala tu še dolgo in dremala na soncu, kakor so dremale matke na slednji strelji okoli.

Toda iz tega dremavega mira in dolgočasia so ju spravila tri dekleta, ki so prišla po ulici. Prihajala so iz šole ter v vselem pogovoru koracala domov.

Rocky in Jerry sta iz vsega srca zaničevala te goske. Kjer sta jih srečavala, sta se zatikala vanje in jim delala hude čase.

Jerry je sunil Rockyja in mu pokazal na cesto. Še tisti trenutek sta že valjala in slinila vsak svojo papirnato kroglo ter se pripravila na strel.

Punkce so pa že zdaleč zapazile zasedo, katero sta jim pripravila postopača

in so bile oprezne.

Prva ju je zagledala Laury Martino va ter takoj opozorila prijateljici:

»Tamle gori sta Rocky in Jerry! Na drugo stran ulice stopimo in poidimo tako mimo, kakor da ju ne vidimo. Bosta vsaj huda.«

Hotele so čez cesto malo prej, preden so prišle do pod balkona. Delale so se, kakor da so v silno važnem pogovoru, in so mislile, da jo bodo odnesle.

Rocky in Jerry jima s papirnatimi bombami sicer na tako daljo nista mogla nič, toda streljala sta nanje z jezikom:

»He, he,« se je režal Rocky. »Ali jo vidiš?«

Jerry se je delal nevednega:

»Katero?«

»No, listole z debelimi nogami. Ni slaba! Primojdunaj, noge pa take, da bi hišo nosile.«

Jerry se je režal:

»Hahaha. Tista slonasta gos, kaj?«

Punkce so se zmedle, krl jim je šinila v lica. Ena se je ustavila in zašepetala Laury:

»Ti, tebe mislija. Sai sta rekla stista z debelimi nogami...«

Druga so se potihoma jezile:

»Cigana!«

V Laury je zavrelo in solze so ji stpile v oči. Obrnila se je na balkon in zažugala:

</

Človek ustvarja ljudi-stroje

Možgani - radijski sprejemnik, uho - mikrofoni, oči - fotoelektrične celice, mišice - motorji

Človek je nepoboljšljiv. Skoraj ničesar ne ve o sebi, pa bi rad ustvaril stroje, ki bi bili kakor on sam. Zaenkrat se mu je posrečilo, da je ustvaril vsaj iluzijo o tem. Svetovna razstava v New Yorku nam je pokazala celo legijo umetnih ljudi ali robotov. Ni prav za prav jasno, čemu vsa ta prizadevanja, toda človek se mora diviti uspehom, ki jih je človeška iznajdljivost na tem področju dosegla.

Newyorška razstava kaže med svojimi plovčastimi tudi deset »superavtomatov«, ki hodijo, govorijo, mahajo z rokami, kade, računajo in celo odgovarjajo na razna vprašanja. »Vražji so ti Amerikanci!« vzklika marsikateri obiskovalec razstave, ko si je ogledal razstavljene robote. Toda mož se moti, kajti zibelka kovinskih in električnih ljudi je tekla v Franciji. Pariska množica je bila, ki ji je bilo dano s svetim strahom občudovati prva umetna, človeku podobna bitja. Duševni oče teh bitij je bil francoski mehanik Jacques de Vaucanson.

Muzikant na flavto pred 200 leti

Vaucanson se je rodil pred dvema stoletjema v Grenoblu. Že kot 14-leten deček se je pokazal za genialnega konstruktorja. Dovolj je bilo, da je videl uro, pa je pogodil njen mehanizem in izdelal dovršen posnetek. Ko se je nekoč sprehajal po Tuellerijah, je obstal pred kipom muzikanta s flavto, ki se danes tam stoji. Tu se mu je porodila misel o umetnem človeku. Po modelu tega marmornatega kipa je Vaucanson zgradil iz lesa, železa in sukna muzikanta na flavto, ki je znal zasvirati dvanajst različnih melodij. Avtomat je bil sestavljen tako, da je spuščal vase zračni tok, ki je skozi usta avtomata prihajal v glasbilo; muzikantovi prsti pa so se premikali po glasbilo in ustvarjali melodijo. Poleg muzikanta na flavto je Vaucanson skonstruiral tudi bobnarja, lovca, ki je streljal, in predico. Od vseh njegovih del sta se do današnjih dni ohranili le dve, ki sta razstavljene v nekem pariškem muzeju.

Toda dandanašnji nas več ne zanima robot, ki bi se navijal kakor ura, da bi napravil dva koraka, dvignil roko, pomagal z glavo ali spregovoril nekaj besed. Vse to so že davno izkoristili trgovci za svojo reklamo. Zdaj hočemo takšne robote, ki mu bomo zaklicali: »Pojdi!« pa bo šel. Ali mu bomo rekli: »Daj ognja!« pa se bo njegova roka iztegnila in ugnjala žgalico. Ali pa ga bomo vprašali, koliko je star, in nam bo odgovoril. Ali ga pobarali, kakšne barve je sukno naše obleke, svetle ali temne, pa nam bo točno pogodil.

Rekli boste, da je to nemogoče in da človek tega nikdar ne bo dosegel. Toda motite se. Vse to imajo priliko videti in slišati obiskovalci newyorške razstave.

Kako deluje notranjost robota

Kako človek sprejema ukaze? S sluhom, kadar mu nekdo govori, in z očesom, kadar mu nekdo daje znamenje ali mu ukazuje pismeno. Avtomat je v tem oziru zgrajen kakor človek: ima uho (mikrofon) in oko (fotoelektrično celico). Ima možgane, ki jih imenujejo sprejemna postaja, in ima dovolj močne mišice v obliki motorjev. Vprašanje je zdaj, kako se vse to spravi v gibanje.

Poglejmo si uho robota! Uho sprejema zvok kakor vsak telefon, v katerem zvok prehaja v električni tok. Sprejemna postaja napoti tok proti zahtevani mišici (motorju) in tako nastopi gibanje.

Sprejemna postaja ne more še sprejemati večjih fraz. Lahko pa ji zakličemo: »Pojdi!« in pri tem poudarimo glas »i«. Mikrofon bo prenesel glasni zvok, ki odgovarja črki »i« na določeni električni tok. Ako je v sprejemni postaji odgovarjajoč diapozitiv, ki je napravljen tako, da more funkcionirati pod učinkom tega specialnega toka, bo takoj spravljen v gibanje motorje na nogi robota.

Robot bo začel hoditi. Da ga ustavimo, mu moramo zaklicati: »Stoj!« in pri tem poudariti glas »o«. Mikrofon bo prenesel ta glasni zvok na tok, ki je različen od prvega. Del sprejemne postaje, ki je pripravljen za to novo gibanje, bo prekinil tok, ki žene motorje na nogi, in pošast se bo ustavila.

V glavnem sestoji notranjost robota iz mikrofona, ki spreminja zvoke v električni tok, in sprejemne postaje, ki sestoji iz celega niza elektromagnetov. Vsak od teh magnetov je pripravljen tako, da more funkcionirati samo pod učinkom določenega toka. Ti magneti so zvezani z robotovimi motorji (na rokah, nogah, v glavi itd.). Kadar zakličemo: »Pojdi!« bo funkcioniral samo oni elektromagnet, ki je pripravljen za tok, katerega sproži črka »i«. Vsi ostali elektromagneti ne bodo delovali. Kadar zakličemo: »Stoj!« bo prišel delovati elektromagnet, ki je reguliran za črko »o«. Če bi zaklicali: »Hej!« bi elektromagnet, ki je uglasen na črko »e«, obrnil robotovo glavo proti nam.

Bolje pa je ukazovati robotom s samimi zvoki, ne s celimi besedami. Za to imajo posebne piščalke in diapazone, ki dajo potrebno noto. Ako hočemo, da bo robot hodil, zažvižgamo »do«, ako hočemo, da se ustavi, zažvižgamo »re«, ako hočemo, da dvigne roko, »mi«, ako hočemo, da spusti roko, »fa« itd.

„Izvolite nam zapeti šlager: O donna Clara!“

Po tem načinu je število povelj, ki jih utegnemo dati avtomatu, omejeno s številom

Premikanje oddelkov francoske vojske za Maginotijevo črto

not v glasbeni skali. Z nekoliko domišljije je možno prizor z avtomatom napraviti zelo zanimiv. Zakličemo n. pr. avtomatu: »Ukazujem vam, da greste naprej!« nato pa zažvižgamo na piščalko določeno noto. Ker bo robot takoj začel hoditi, bodo gledalci mislili, da je razumel povelje svojega gospodarja. Ali n. pr. rečemo robotu: »Izvolite zapeti šlager O donna Clara.« Takoj zatem pa zapiskamo odgovarjajočo noto. Določeni elektromagnet bo spravljen v gibanje gramofonsko ploščo in robot bo začel prepevati.

Tako deluje avtomat sistema Televoks, ki vzbuja med obiskovalci newyorške razstave veliko pozornost.

Televoks ima brata, ki mu je ime Telelaks. Ta nima ušes, ampak zelo oster pogled. V njegovih zenicah so fotoelektrične celice. Tem celicam je namenjena ista vloga kakor mikrofonu pri Televoksu. Celice prenašajo svetlobne žarke na električni tok. Ker število različnih svetlobnih svetlobnih žarkov ni prav nič manjše od števila zvokov, moremo tudi Telelaksu izdajati razna povelja s pomočjo svetlobnih znamenj. Svetloba vijoličaste barve mu bo dala znamenje za gibanje, modra barva, naj se ustavi, zelena, naj spregovori, rdeča, naj dvigne roko itd. Vsako povelje ima svojo posebno barvo. Vsaka barva ima svoj električni tok, vsak električni tok ima svoj elektromagnet, vsak elektromagnet pa spravi v tek določen motor ali kakšno drugo napravo.

Toda avtomat-robot, ki kadi cigareto, prižiga ogenj ali poje donno Clara, bo kmalu predstavljal le še otroško dobo te panoge človeške iznajdljivosti. Danes građe avtomate-robote, ki znajo že vse kaj drugega.

Kaj vse že znajo roboti

Oglejmo si samo nekaj primerov, kaj vse že zmorejo moderni roboti po zaslugi fotoelektričnih celic:

Pokažite mu dve tkanini, eno iz prave, drugo iz umetne svile; pogodil bo, katera tkanina je iz prave svile.

Dajte mu čisto vino, potem pa vino, pomešano z vodo! Ne da bi tekočino »pokusil«, bo povedal, katera tekočina je pravo vino.

Postavite ga pred vrata: z gromkim glasom bo šel ljudi, ki bodo vstopali skozi njega.

Dajte mu dve jajci: nezmotljivo bo pogodil, katero od njiju je sveže.

Ako mu pokažete košaro sliv, bo točno pokazal, katere slive so še zelene in nezrele.

Od dveh cigar bo izbral ono, ki je boljše kakovosti.

Iz zavrtice britvic bo izbral obrabljeno britvico, ki bi je vi s prostim očesom ne razločili.

Ako ga postavite na ladijski krov, bo dvignil alarm, kakor hitro bo opazil, da se ladja približuje ledeni gori, in to mnogo prej, preden bi navadni ljudje mogli opaziti goro skozi meglo.

V zavetišču pred napadi iz zraka bo takoj naznanil nevidni val strupenega plina, kakor hitro bo ta postal nevaren za ljudi.

Skrit v kotu pri trezorju kakšne banke bo začel klicati: »Na pomoč!« ko se bodo prikazali gangsterji.

Orjaški vojak in klepetulja

Preveč bi bilo naštetj vse usluge, ki nam jih more storiti mehanični človek, usluge, ki nam jih že zdaj na manj dramatičen način nudijo fotoelektrične celice.

Prireditelji svetovne razstave v New Yorku pa se niso zadovoljili s tem, da so na razstavo postavili nekaj potomcev Televoksa in Telelaksa, ampak so poskrbeli še za mnogo večjo privlačnost, ki so jo našli v dveh elektromehaničnih ljudeh-robotih: razstavili so ogromnega vojaka in klepetuljo.

Vojak-orjak je visok dva metra in pol, težak pa je 450 kg. Opremljen je z motorjem 18 konjskih sil. Hodi po verzihih stopalih. Njegovi iztegnjeni roki sta oboroženi z dvema gorjačema, ki se vrtita. En sam udarec te gorjače bi usmrtil bika. Vojak ima tudi rezervoar s trupnim plinom. Vojaku poveljujejo s pomočjo radia. Prav za prav to ni nič posebnega, saj je že več let, kar so se posrečili prvi poskusi poveljevati ladjam brez mornarjev in letalom brez pilota na daljavo več kilometrov s pomočjo radia.

Robot-klepetulja še zdaleka ne izgleda tako strašen. Sedi v naslonjaču in odgovarja na vprašanje, ki mu ga zastavi obiskovalec. Dočim razpolagajo vsi ostali roboti takšnega tipa z zelo omejenim besednim zakladom, je besednjak te klepetulje neizčrpen. Seveda, klepetulji pomaga človek, ki je skrit za kulisami in s katerim je klepetulja zvezana z dvema električnima vodoma. Ta pomagača ima klavir s 50 tipkami. Vsaka od tipk spravi v gibanje odlomek iz tonfilma, ki ustreza glasovom, ki se najčesče uporabljajo v angleškem jeziku. Kakor hitro obiskovalec stavi klepetulji vprašanje, si pomagača hitro napiše odgovor, nato pa pritiska na tipke z odgovarjajočimi glasovi. Na ta način izzove prepletanje raznih odlomkov iz tonfilma in iz zvočnika, ki je nameščen v klepetuljinih ustih, prične vrti besede in stavke. Kakor na pisalni stroj sestavljamo pisane besede in stavke iz posameznih črk, ki so na tipkah, prav tako se tu oblikujejo zvočne besede iz posameznih zvokov, ki jih izvajajo tipke iz klavirja.

Obiskovalec zapušta te čudne privlačnosti newyorške svetovne razstave kar nekoliko preplašen. »Kam to vodi?« se sprašuje ljudje. Toda lahko se potolažijo, kajti vsi ti roboti, ki so razstavljeni, predstavljajo le iznajdljivost človeške uma, ki ne bo mogel nikdar izumiti nekaj takšnega, kar bi prekosilo njegova samega. Pravijo, da bo stroj izpodrinil človeka na vseh področjih. To bomo šele videli, eno pa je gotovo že danes in za vse bodoče čase: umetni človek-robot je in bo zmerom ostal tako daleč od živega človeka, kakor je mehanizem ure daleč od genialnih možganov.

Radio

Program radio Ljubljana

Torek, 10. oktobra: 11 Solška ura: Naša slovenska glasba; predavanje z glasbenimi vložki (g. Stanko Prek) — 12 Koranice slavnih mož (plošče) — 12.45 Poročila — 13 Napovedi — 13.30 Opoldanski koncert Radijskega orkestra — 14 Napovedi — 15 Pisan sporod Radijskega orkestra — 18.40 Stajerski gradovi (g. Leo Pettauer) — 19 Napovedi, poročila — 19.20 Nac. ura: Predavanje inspektorja drž. obrambe, Belgrad — 19.40 Objave — 19.50 Deset minut zabave — 20 Respihi: Rimsko pinje, sulta (plošče) — 20.20 Volnovi (Ekvinočij (Jesenski viharji) (Izvajajo člani rad. igralne družine) — 22 Napovedi, poročila — 22.15 Vsakemu nekaj igra Radijski orkester.

Drugi programi

Torek, 10. oktobra, Zagreb: 20 Fribčeve skladbe, 20.30 Violinčelo, 21 Nar. pesmi, 21.30 Lahka gl. — Bratislava: 19.30 Igra, 21.10 Bolgarska gl. — Sofija: 19 Ork. konc. 20 Kom. konc. 20.30 Ruske romane, — Ankara: 19.15 Ork. konc. 20.30 Jazz. — Beromünster: 19.45 Jodlerje, 20.50 Glasbena slika. — Budimpešta: 20.10 Umetniški večer, 21.10 Verdijeve skladbe, 22 Ork. konc. 23.20 Cig. ork. — Bukarešta: 20 Ork. konc. 21.25 Plesna gl. 21.40 Vok. konc. — Horthy: 21.10 Ork. konc. — Trst-Milan: 17.15 Vok. konc. 21 Straussova opera »Elektra« — Rim-Bari: 21 Moderna gl. 22 Pihala. — Florencia: 20.30 Igra, 21.35 Plesna gl. — Oslo: 19.30 Plesna gl. 20.30 Nar. pesmi. 21.35 Ork. konc. — Sottens: 20.30 Igra.

V poljskih skladiščih so Nemci dobili tudi veliko kovin, potrebnih za vojno industrijo. Prva naloga osvajajoče vojske v zasedenih krajih je bila, da te dragocene surovine nalože na avtomobile in jih odpeljejo v Nemčijo

Lojze Pajtlar:

BEG IZ TUJSKE LEGIJE

No, jaz se ne morem pritoževati, nazvlic veem zapovedim sem tudi tako večidel strážal preupal.

Ko sem to stražno dolžnost opravil, sem imel še celih dvanajst dni prosto. Pošteno sem se lahko oddahnil od vseh prestatih naporov. Največ sem se držal v vojašnici, bral knjige, se učil francoščine, ki sem jo zdaj precej dobro že obvladal. Seveda, dokler nisem dobil knjig, ki je bila močno legionarska ... V kantini sem pa z drugimi legionarji igral karte, s Španjolci pa domino.

Bil sem tudi večkrat v mestu. Veak dan smo lahko z dovoljenjem izostali iz vojašnice do druge ure jutraj. Tudi te prostosti smo si privoščili, kolikor je pač dopuščal — žep.

Hodil sem največ v kino, kadar sem šel v mesto. V kinu je človek še najmanj zapravljen.

Tudi eicer je bilo v Fezu pisano in živo. Kako tudi nel Mesto ima skoraj 90.000 prebivalcev. Kaki dve tretjini tega števila so arabski domačini in pa Judje, katerih je neverjetno veliko.

Tretjina ljudi je Evropcev, največ Spancev, Italijanov in Francozov. Francozi so skoraj sami višji uradniki, nižji

so domačini. Italijani in Španci pa so trgovci. Evropski del mesta je popolnoma na novo postavljen in zelo modern, kakor vsa francoska mesta v Afriki. Široke, lepe asfaltirane ulice, obsajene z drevjem (bulvarji), se pravokotno ekajo. V tem delu mesta je kakih pet ali šest bank, nešteto uradnih poslopij in krasna vladna palača v pomodnem marokanskem slogu.

V bližini vojašnice je tudi katoliška cerkev, vedno polna civilistov. Legija je bila precej slabo zastopana pri službi božji. Izjema so bili častniki, ki so, kakor sem videl povsod v Franciji, zelo pobožni.

Jaz sem večkrat zahajal v cerkev, saj me je ona edina vezala z domovino. Kraji in ljudje so bili tuji, drugobarni, govorili so drug jezik, šege so bile druge, podnebje tuje, dežela prav nič podobna naši; edino cerkev je bila takšna kakor doma, maša prav taka kakor v ljubljanski stolnici, na Rožniku ali v Štepanji vasi. Nikdar in nikjer mi ni bilo v cerkvi tako dobro in tolažljivo, kakor mi je bilo tu, na robu puščave. Ne samo spoznal, v dno duše sem čutil, kaj je Cerkev; povsod po svetu dom vseh ljudi...

Videl sem, da so bili ljudje, ki se morda doma sploh ne bi zmenili za vero, tukaj zelo pobožni. Pa prav vsi, od siromakov do največje gospode, da bi me bilo ekoraj sram, ker sem bil malone edini legionar med njimi, še v cerkvi trd, okoren in hrapav.

Arabski del mesta je bil zanimivejši od uniformiranega evropskega dela. Ulice so ozke in mračne, trgovine in obrtnice delavnice kar na cesti, neznozen truš se vladal med ozkimi zidovi, koder se je neprestano prerivala množica pisano oblečenih puščavcev.

Tam si videl mrkega Beduina, ki je gnal kamelo, naloženo z ogromnim tovorom, tu se je umazan Jud z dolgimi kodri ob sencih vsiljeval s svojo robo, kakor povsod po svetu: otročad, raztrgana in umazana se je s psi potikala po ulicah in se spretno izmikala kopitom konj in oslov.

Nekdo zakriči za teboj, ozreš se in vidiš nosača, ki nosi velikanski tovor na glavi; zato se mu umakneš, pri tem pa ekoraj podereš umetno naložen kup lončene posode, ki jo umazan Arabec pred tvojimi očmi dela kar na ulici. Sempatja se je priglavala kakšna ženska, zavita v težko pregrinjalo, da bi se ti zadušil pod njim. Izpod pregrinjala so v človeka zarle samo ognjene oči, da je slutil za črno zaveso bogsigavdi kaj. Toda gorje, če bi se hotel prepričati: brž bi dobil mož v goltanec. In še nihče ti ne bi iskal zadoščenja ali te pomiloval: če si rinil v Afriko, si pač moral vedeti, katere

njene postave mora spoštovati vsakdo, tudi legionar. Ti postavi sta nedotakljivost svetišča in nedotakljivost ženske.

Legionarji so o tem vedeli pisanih storič nič koliko. Toda vse pripovedi so se ujemale v tem, da nič ne more Arabca razpaliti tako, kakor če bi prestopil katero od teh nezapisanih, toda vrojnih postav.

Marsikdaj je človeka prijel skušnjava, da bi bil za vse na svetu rad vedel, kakšen je obraz, kateremu pripadajo te ali one ognjene oči. Toda etarejši legionarji so za tako radovednost vedeli dobro zdravilo: zgodbe o tem, kako se je kdo nasmočil in odkril, zaveden po očeh, ki so za zagrinjalom čisto drugačne kakor brez njega, pravim, da je odkril namesto angelekega obraza kako staro mohamedansko kljuse... ob ustih in očeh tetovirano z modrim ko-holom.

Poleg zakrinkanih Arabk so v mesto prihajale tudi Beduinke, ki so bile odkrite. Veliko med njimi je bilo lepih. Njihova lepota je bila drugačna, kakor smo je vajeni pri nas. V njej je bilo nekaj tiste divjine, ki veje iz puščave in njenih ognjev. Temna polt, ogljeni, ciganski lasje, pisana oblačila, zlatniki in srebreniki v laseh, malce poševne oči in bahate obrvi, ki so se nad nosom ekoraj zraščale.

V arabekem delu je tudi, kakor sem že omenil, mnogo Judov. Arabci, ki niso tako vsiljivi, kakor ti, težko prenašajo njihovo vse nevarnejšo konkurenco. Zato

nahujskani po agitatorjih vseh vrst, večkrat, ekoraj vsak teden, prireajo napade na judovske trgovine. Nikdar nisem videl, da bi se bili Judje kaj branili: urno so jo pobrisali pred razkačeno druhaljo, in še ni imel vsakdo vedno toliko sreče, da ne bi bil tepen.

Večkrat je morala, žandarmerija in mogla nič opraviti, nastopiti legija. Ta je brž naredila red. Komaj se zagledali Arabci svetlikanje golih bajonetov in močne postave legionarjev, ni več bilo ne duha ne sluha o množici, ki je še malo prej kričala, razbijala in ropala trgovine.

Temna polt, ogljeni lasje, velike, malce poševne oči, zlatniki in laseh — take so bile Beduinke.